J. Speckmann

De houding van de hindostaanse bevolkingsgroep in Suriname ten opzichte van de Creolen

In: Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde 119 (1963), no: 1, Leiden, 76-92

This PDF-file was downloaded from <http://www.kitlv-journals.nl>

DE HOUDING VAN DE HINDOSTAANSE BEVOLKINGSGROEP IN SURINAME TEN OPZICHTE VAN DE CREOLEN

Voor al na de tweede wereldoorlog werd de verhouding tussen de twee belangrijkste bevolkingsgroepen van Suriname, de Creolen en de Hindostanen, problematisch. Er trad een groeiende controverse tussen deze beide groepen aan de dag.

Zo nu en dan verschenen er in de Nederlandse pers artikelen, waarin aan deze controverse aandacht werd besteed. Zo wijdde o.m. het Algemeen Dagblad van 8 augustus 1962 onder opschrift "Achter de schermen en de toespraken woedt een stille strijd; tegenstellingen Suriname's grootste probleem", nog een uitvoerige beschouwing aan deze kwestie.

Toen begin 1962 in het nabuurland Brits Guyana — een samenleving met een soortgelijke sociale structuur als Suriname — het Creoolse stadsproletariaat van Georgetown aan het plunderen sloeg, waarbij vooral de Hindostaanse winkels in het centrum van de stad het moesten ontgelden, werd het duidelijk, dat groepsspanningen binnen dergelijke gesegmenteerde maatschappijen tot gevaarlijke explosies kunnen leiden.¹ Daarmee werd de vraag aktueel hoe het thans in Suriname met de verhoudingen tussen beide groepen gesteld is. In dit artikel willen wij op deze vraagstelling ingaan. Wij beperken ons daarbij voornamelijk tot een beschouwing van de sociale positie van de Hindostaanse bevolkingsgroep en haar houding ten opzichte van de Creolen in Suriname.

Stelt men zich tot taak het groepsantagonisme in Suriname te analyseren, dan kan dat het best gebeuren door een historische en sociologische benadering. Historisch, omdat de tegenstellingen alleen tegen de achtergrond van de geschiedenis van de Hindostaanse groep

¹ Zie voor een beschouwing van deze ongeregelheden het artikel van Peter Newman 'Racial tensions in British Guiana' (1).

in Suriname kunnen worden begrepen — sociologisch, omdat de kontroverse mede uitvloeisel is van de bijzondere sociale structuur van dit land.

In gesegmenteerde samenlevingen, waarvan Suriname een goed voorbeeld is, wordt de socioloog voor de vraag gesteld door welke banden de groepen, die zowel raciaal als cultureel van elkaar verschillen, binnen één grondgebied tezamen worden gehouden. Furnivall (2), die als eerste het begrip 'plurale samenleving' introduceerde — wij preferen in navolging van van Lier (3) en Hoetink (4) de term 'gesegmenteerd' — meende, dat in deze maatschappijen alleen de economische en politieke betrekkingen de samenbindende factoren zijn. De gesegmenteerde samenleving immers kenmerkt zich door wat Furnivall noemt "a lack of social will".

Deze omschrijving mag voor het ontstaansmoment van de gesegmenteerde maatschappij zinvol zijn, in werkelijkheid wordt de sociale integratie door meerdere factoren dan alleen de economie en de macht van het dominante ethnische segment bepaald. Afgezien nog van het feit, dat de aanvaarding van het staatsgezag mede moet berusten op een "necessary existence of sentiments favorable to the metropolitan power", waarop Braithwaite (5) wijst, is vanaf het moment, dat groepen, afkomstig uit verschillende kultuurgebieden worden samengebracht, sprake van een wederzijdse beïnvloeding, van een akkulturatieproces. Wanneer Hoetink in zijn boek "De gespleten samenleving in het Caribische gebied" de gesegmenteerde maatschappij omschrijft als een samenleving van groepen van verschillend ras en van verschillende cultuur, ieder met eigen sociale instituties en een eigen sociale structuur, waarbij elke bevolkingsgroep een specifieke plaats in de rangorde van het maatschappelijk geheel heeft, dan veronderstelt de invoering van dat begrip 'rangorde' reeds een gemeenschappelijk waarderingskriterium, op grond waarvan de hiërarchie kan worden bepaald. Dat impliceert evenwel, dat economie en macht niet alleen de integratie van dergelijke samenlevingen bepalen. De aanvaarding van de superioriteit van het sociale systeem van de dominante groep en daarmee van een bepaalde waarderingsschaal, is de belangrijkste faktor voor de sociale integratie in die samenlevingen.

In de Surinaamse maatschappij was het de konformering aan de cultuur van de dominante Europese groep, die de ethnische entiteiten tezamen hield. Ondanks de raciale en culturele verschillen bestond er vóór de komst van de Hindostaanse en Javaanse immigranten in

Suriname, één algemeen waardensysteem. Uit het plantagesysteem met de slavenarbeid was een maatschappelijke orde gegroeid, waarin de Europeaan, raciaal en cultureel, als superieur werd beschouwd. Van Lier schrijft in dit verband: "Zijn ideaal was de volledige assimilatie aan den Hollander in ras- en in cultureel opzicht. De Hollander verscheen in zijn oogen [van de kleurling] met een aureool van superioriteit, omdat hij een wezen was, dat in den regel tot de machthebbers in Suriname behoorde, en dat uit het land kwam dat de bakermat van de kennis en de beschaving was, welke hij trachtte te verwerven..." (6) Kleur en mate van konformerings aan de blanke bepaalde tevens de plaats van de verschillende Creoolse groepen in de sociale rangorde. Werd de bovengroep in deze maatschappij gevormd door de Europeanen, de lichtgekleurde Creool werd naar de middenpositie verwezen, terwijl de donkergekleurden tot het laagste niveau werden gerekend. Dat bij de laatsten de aanpassing aan het dominante sociale systeem het geringst zou zijn, mocht worden verwacht. De sociale distantie ten opzichte van de bovengroep bleef voor deze volksklasse groot. Weliswaar bespeurde men ook hier de depreciatie ten aanzien van eigen cultuur en ras, uitkomst van een langdurig akkulturatieproces in een door Europeanen geleide plantagesamenleving, maar daarnaast bleven echter juist in deze groep nog vele z.g. 'afrikanismen' leven.

Toen in de tweede helft van de negentiende en de eerste decennia van de twintigste eeuw door een grootscheepse immigratie van arbeiders ten behoeve van de plantages, grote groepen van vooral Javanen en Hindostanen het land binnenkwamen, werd het gesegmenteerde karakter van de Surinaamse samenleving versterkt.

Deze groepen kwamen als kontraktarbeiders voor een periode van vijf jaar naar Suriname, terwijl een vrije terugreis naar het moederland na expiratie van het arbeidskontraat in het vooruitzicht werd gesteld. Vele immigranten kwamen naar Suriname met de bedoeling geld te vergaren, om daarna terug te keren naar het moederland. Zij waren behept met een 'animus revertendi'.

Het is begrijpelijk, dat onder die omstandigheden de bereidheid tot aanpassing gering was; ook de solidariteitsgevoelens van de immigranten bleven beperkt tot de eigen gemeenschap. Temeer, omdat de houding van de ontvangende samenleving ten opzichte van de nieuwe groepen over het algemeen negatief was. De Creoolse bevolking had een diepe minachting voor deze kontraktarbeiders; kontraktarbeid op de plantages werd vereenzelvigd met slavenarbeid.

Die minachting kwam onder meer tot uiting in de denigrerende term 'koelie', die voor de Hindostaanse immigranten in gebruik raakte. Op grond van deze houding, de sterk afwijkende kultuur van de immigranten en hun geringe bereidheid tot assimilatie, werd hun in het sociale stratifikatiesysteem van het land een perifere positie toegewezen, waardoor deze groep lange tijd min of meer een 'Fremd-Körper' bleef in de Surinaamse samenleving. Deze omstandigheid is één van de factoren, die op de huidige controverse van invloed is.

Van gouvernementswege poogde men de immigranten zoveel mogelijk te bewegen tot een definitief verblijf, teneinde verzekerd te zijn van een behoorlijk arbeidspotentieel voor de grootlandbouw, terwijl daarnaast de schaarse bevolking in de distrikten noodzakelijk aanvulling behoeft van landbouwende kolonisten.

De geringe bereidheid tot blijvende vestiging bij de immigranten heeft het Surinaamse gouvernement er tenslotte toe gebracht verstrekkende maatregelen te nemen om kolonisatie aantrekkelijk te maken. Aan de Hindostanen werden na hun kontraktijd landbouwpercelen in huur ter beschikking gesteld; ook konden zij kavels in eigendom krijgen.

Voor de immigranten, die in India gewend waren aan een schrijnend gebrek aan grond, bleek dit aanbod bijzonder attractief te zijn. Langzamerhand gingen steeds meer immigranten ertoe over hun vrije terugreis naar India op te geven. Zeker niet door een groeiende solidariteit met het nieuwe land werd de Hindostaan tot deze beslissing gebracht.

Het gevolg van deze ontwikkeling was, dat de kleinlandbouw in Suriname steeds meer door immigranten werd beheerst. De Creolen, die zich na de afschaffing van de slavernij in 1863 gevestigd hadden op kleine 'kostgrondjes' in de distrikten, waar zij behalve voedingsgewassen o.m. cacao en koffie verbouwden, keerden de landbouw definitief de rug toe, toen onder die aanplant zich herhaaldelijk ernstige ziekteverschijnselen voordeden. De trek naar de stad, die zich na de emancipatie al bij deze bevolkingsgroep had voorgedaan, nam dientengevolge toe. Ook zochten de Creolen werk in het binnenland, waar de exploitatie van balata in opkomst was. Een belangrijk deel van de verlaten landbouwpercelen werd door de Hindostanen overgenomen.

Vooral toen in 1900 de rijstteelt in Suriname werd geïntroduceerd, breidde het Hindostaanse kleinlandbouw-areaal zich snel uit.

Tijdens de eerste wereldoorlog bestond er in de kolonie, door een stagnatie van de invoer, voedselgebrek. Het gouvernement stimuleerde daarom de aanplant van rijst. Terwijl Suriname in 1914 nog 48.000

balen importeerde, voorzag de kleinlandbouw in de loop van de vier oorlogsjaren meer en meer in de eigen behoefte. Ook na die periode bleef de Hindostaanse landbouw zich gunstig ontwikkelen.

Door deze gang van zaken werden de immigranten tenslotte geïdentificeerd met een bepaalde sektor in het economisch leven. De Hindostaanse gemeenschap werd een beroepsgroep.

Deze monopolisering van een bepaalde maatschappelijke sektor en de geografische concentratie van de groep droeg niet bij tot een betere aanpassing van de nieuwe kolonisten aan de Europees-Creoolse samenleving. Ondanks het feit, dat de Hindostanen van kontraktarbeiders burgers van Suriname waren geworden, bleven de kontakten met de andere bevolkingsgroepen beperkt, waardoor de aanpassing aan het nieuwe land in hoofdzaak instrumenteel van aard was.

De groep bleef dan ook een aparte sociale entiteit in de Surinaamse maatschappij. In religie, taal, zeden en gewoonten volgde de Hindostaanse gemeenschap in vele opzichten — zij het met belangrijke modificaties — de Indiase traditie. Zo werd het huwelijk in de groep op eigen wijze gesloten en ondanks het feit, dat het z.g. 'Aziatische huwelijk' tot 1940 niet werd erkend door de Surinaamse overheid, kwam een burgerlijk huwelijk zelden voor. Zo ook onderscheidde de beroepsambitie zich duidelijk van die van de Creolen. Ambieerde de laatste groep vooral de functies in de overheidsorganen en werd in navolging van de Europese groep grote waarde gehecht aan schoolopleiding, bij de Hindostanen bleef het toekomstperspectief lange tijd beperkt tot de landbouw en tegen de leerplicht bestond verzet.

Ondanks het feit, dat na 1917 — de immigratie duurde van 1873 tot 1917, in welke periode in totaal ruim 34.000 mensen² werden overgebracht — geen nieuwe transporten meer arriveerden, nam vooral door een hoog geboortecijfer de Hindostaanse gemeenschap in aantal toe. In 1910 behoorde ongeveer 22 procent van de Surinaamse bevolking — uitgezonderd de Bosnegers en de Indianen — tot de Hindostaanse bevolkingsgroep; in 1940 was dat percentage gestegen tot 30 procent.

Ook economisch werd hun betekenis voor Suriname groter. In de periode 1920—1940 ontstonden hier en daar in de distrikten belangrijke Hindostaanse middelgrote landbouwbedrijven. Fortuinlijke kolonisten kochten een verlaten plantageterrein of exploiteerden een rijstpelmolen.

² Ongeveer 30 procent keerde na de kontrakttijd terug naar het moederland.

Het aantal Hindostaanse winkeliers nam toe, terwijl de melk- en groentevoorziening voor Paramaribo geleidelijk in handen kwam van Hindostaanse boeren. Ook het vervoer van personen en goederen van de distrikten naar de stad werd meer en meer door Hindostanen overgenomen.

Was de groep oorspronkelijk weinig gedifferentieerd, omdat allen, hetzij als veldarbeiders op de plantage, hetzij als kleinlandbouwers werkzaam waren — een faktor, die eveneens van invloed is geweest op het ethnocentrisme van de groep — in de periode tussen de beide wereldoorlogen ontstond er een groep van Hindostanen, die op grond van de grootte van hun landbouwbedrijf of hun suksessen in de handel, een belangrijk sociaal prestige in hun gemeenschap genoten. In de stad Paramaribo vormde zich daarnaast een groep van jonge Hindostanen, die door beter onderwijs en sterk westerse invloeden vanuit het stads-milieu, zich afkeerden van het traditionele beroep van landbouwer en functies zochten op de gouvernementskantoren. Het zijn deze beide groepen geweest, die een belangrijke invloed hebben uitgeoefend op de Hindostaanse gemeenschap.

Uit deze ontwikkeling blijkt, dat ondanks het feit, dat de groep door allerlei faktoren in sterke mate een eigen karakter bleef behouden, toch ook geleidelijk invloed werd ondergaan van de Europees-Creoolse samenleving. Toen na de opheffing van de immigratie allerlei uitzonderingsbepalingen voor de voormalige immigranten vervielen en het onderwijs in de distrikten sterk werd gestimuleerd, werd deze invloed groter.

In het bijzonder is de periode van de tweede wereldoorlog van betekenis geweest voor het akkulturatieproces in de groep. Door o.m. de intensivering van de bauxiet-exploitatie, de behoefte aan betere wegen, de aanleg van verschillende legerbases door de tijdelijke Amerikaanse bezetting, ontstond in Paramaribo en omgeving een grote vraag naar arbeiders. Het loonpeil steeg hierdoor en door de Amerikaanse loonnormen tot ongekende hoogte. Als gevolg hiervan ontwikkelde zich een sterke urbanisatie, die nu niet alleen betrekking had op de Creolen, zoals vroeger, maar zich tot alle ethnische groepen uitstreckte.

Ook de mobilisering van de z.g. 'schutterij', waarvoor de dienstplicht zich eveneens uitstreckte tot de Hindostaanse bevolkingsgroep, bracht vele distriktsjongens in aanraking met de stad. Daar kwamen zij in nauw contact met de Europees-Creoolse groep en zij werden hierdoor sterk beïnvloed.

Na de oorlog wordt de sociale en economische ontwikkeling van Suriname op vele wijzen bevorderd. In het kader van het z.g. "Welvaartsfonds" en later het "Tienjarenplan" investeren Nederland en de Surinaamse overheid belangrijke bedragen ter vergroting van de welvaart.

Tegelijkertijd doen zich in het maatschappelijk leven van Suriname belangrijke veranderingen voor. Modern westerse invloeden doen zich nu in sterke mate en in een uitgebreid gebied gelden. Tengevolge van deze ontwikkeling treedt er in het akkulturatieproces een versnelling op. Nu worden ook de distrikten in de moderne ontwikkeling betrokken en daarmee de Hindostaanse bevolkingsgroep. De sociale horizon van de Hindostaan wordt vergroot. Meer dan voorheen konformeert de groep zich aan westerse waarden en normen. Wij willen in dit kader slechts op enkele verschijnselen wijzen:

- a. De beroepsambitie van de Hindostaanse jeugd beperkt zich niet meer tot de landbouw. Voortgezet onderwijs na de lagere school en een academische vorming worden nu hoog gewaardeerd.³ De Hindostaan heeft begrepen, dat door de verruiming van de economische mogelijkheden kansen worden geboden, die alleen voor de geschoolde grijpbaar zijn. De ambitie gaat uit naar de 'white-collar-jobs', functies, in het overheidsapparaat en de vrije beroepen. Deze ontwikkeling wordt door de Creolen als een bedreiging gevoeld, omdat bij uitstek deze economische sectoren lange tijd door hen werden gemonopoliseerd;
- b. In het Hindostaanse gezins- en familieleven treden belangrijke wijzigingen op. Meer en meer verzet de jeugd zich tegen het door de ouders gearrangeerde huwelijk. Het 'romantische liefdes-ideaal' wint veld, terwijl ook de bereidheid tot samenwoning met de oudere generatie in een z.g. 'joint-family verband' afneemt;
- c. In het konsumptiepatroon doen zich veranderingen voor. Stond vroeger de Hindostaan bekend om zijn zuinigheid, die sterk afstak tegen de meer seigneuriale levenshouding van de Creool, nu is zijn subjectieve levensstandaard aanmerkelijk hoger.

Deze veranderingen wijzen erop, dat de Hindostaanse gemeenschap, ondanks haar sociaal en cultureel isolement van voor de

³ Zie o.m. ons artikel "Enkele uitkomsten van een sociologisch onderzoek onder de Hindostaanse leerlingen van de Muloschool in Nieuw Nickerie", in *Nieuwe West-Indische Gids*, jaargang 42: no. 2, p. 108.

oorlog, tenslotte betrokken raakt in een algemeen sociaal homogeniseringsproces, dat in Suriname plaats vindt.

Wanneer na 1945, als gevolg van een in het vooruitzicht gestelde wijziging van de staatkundige positie van het land, politieke partijen ontstaan en de Hindostanen na een enigszins verwarde periode tenslotte een eigen politiek verband formeren (de Verenigde Hindostaanse Partij), is ook dit verschijnsel indikatief voor een toenemende participatie van de Hindostaanse gemeenschap aan de Surinaamse samenleving.

Tegelijkertijd echter komt in deze partijvorming de gesegmenteerde structuur van de Surinaamse samenleving scherp tot uitdrukking. De partijen formeren zich immers voor een deel op basis van de ethnische affiliatie. Hierdoor wordt het zelfbewustzijn van de respectieve bevolkingsgroepen bevorderd en daarmee het separatisme. Daar komt voor de Hindostanen bij, dat de politieke zelfstandigheid van het moederland en het prestige van India in de wereld, in niet geringe mate de identifikatie met het land van herkomst in de hand werkt. Heeft, zoals we zagen, de snelle economische en sociale ontwikkeling een homogeniserende invloed, de politieke partijvorming werkt in bepaalde opzichten in tegenovergestelde richting. In de partij krijgt de raciale groep een nieuwe gestalte en niet zelden wordt door politieke leiders in die partij een beroep gedaan op de ethnische solidariteit.

Ook de internationaal-politieke ontwikkelingen beïnvloeden de Surinaamse maatschappij. Het snelle dekolonisatieproces, dat zich in Azië en Afrika voltrekt, laat de geesten in Suriname niet onberoerd. Niet langer wordt nu de dominantie van de Europese élite als vanzelfsprekend beschouwd. De waarderingsschaal, die aan de westerse kultuur een superieure positie toekent, ondervindt kritiek. In eerste instantie wordt deze kritiek geuit door vooraanstaanden uit de Creoolse middengroep, later treden figuren uit de volksklasse naar voren, die in veel sterkere mate gekant blijken te zijn tegen de politieke en kulturele dominantie van de Europeanen.⁴ Daardoor komt echter

⁴ Smith wijst er anderzijds bij zijn beschouwing over Brits Guyana terecht op — en de opmerking is eveneens van toepassing op Suriname — dat "there is such a deep tradition of European, and more specifically English, culture among the middle class that there is difficulty in creating meaningful national symbols which do not derive from Europe and the intellectuals have no desire to cut themselves off from the wider world in favour of a narrow ethnic chauvinism".(8) Daarom ook wordt het kultureel nationalisme vooral gepropageerd door figuren, die oorspronkelijk afkomstig zijn uit de Creoolse volksklasse, terwijl de oude Creoolse élite zich van deze idealen distantieert.

eveneens de integratie van deze gesegmenteerde samenleving in gevaar. Juist het feit, dat de waarden van de Europese bovengroep richtinggevend waren voor alle groepen — zij het niet voor iedere groep in gelijke mate — vormde een samenbindende kracht in deze maatschappij. Braithwaite merkt in dit verband op "... as the society moves in the direction of self-government, the separate self-conscious groups have become somewhat more antagonistic to one another. It is not that the "union is not voluntary but is imposed by the colonial power and by the force of economic circumstances," it is that the identification with the superior social system has ceased, and subordinate identification now assumes a major importance". (7)

De sociale integratie wordt bedreigd, wanneer de koloniale macht aan betekenis inboet, een ontwikkeling, die men heden ten dage ook in Afrika aantreft. Het is deze ontwikkeling, die het groepsantagonisme tussen de Creoolse en Hindostaanse groep voor een deel verklaart.

Met de nieuwe politieke status van Suriname wordt de vraag aktueel wie de machtsposities in het land gaan bezetten. Omdat vooral van Creoolse zijde — waar zich inmiddels onder een deel van de volksklasse een fanatiek nationalistische beweging had gevormd — de drang naar grotere politieke zelfstandigheid uitging (en nog uitgaat), en de Creolen in het algemeen over een belangrijke intellectuele voorsprong beschikten ten opzichte van de andere ethnische groepen, lag het voor de hand, dat zij de meeste aanspraak maakten. Voor de Hindostanen evenwel is deze ontwikkeling, nu zij zelf gemancipeerd zijn tot volwaardige deelgenoten van de Surinaamse samenleving, onaanvaardbaar. Weliswaar beschikt de groep nog niet over voldoende kader om haar rechtmatig aandeel in de verschillende functies te kunnen opeisen, maar deze achterstand is van tijdelijke aard. Daarbij houdt de numerieke groei van de groep — thans is ongeveer 40 procent van de bevolking Hindostaans en het geboorteoverschot overtreft nog steeds dat van de andere groepen — beloften in voor de politieke invloed in de toekomst.

Deze demografische faktor bij de Creools-Hindostaanse kontroverse is zeer belangrijk. De Creolen vrezen een aantalsoverwicht van de Hindostaanse groep en de politieke konsekwenties daarvan.

Ook kulturele aspecten spelen bij de tegenstellingen een rol. Het akkulturatieproces van de Hindostaanse groep — zo merkten wij op — kenmerkte zich door een groeiende aanpassing aan westerse waarden, die immers in deze samenleving eeuwenlang dominant waren geweest.

Toen nu van Creoolse zijde deze konformerings aan de cultuur van de Europese bovengroep minder vanzelfsprekend werd beschouwd en zich daarbij in bepaalde groepen een cultureel nationalisme aftekende, dat tot een herwaardering van de Creoolse volkskultuur trachtte te komen, leidde dit in Hindostaanse kring tot een defensieve reactie. De Hindostaan kan immers op zijn beurt refereren aan het oude kultuurbezit van India. Bovendien heeft deze Creoolse volkskultuur weinig aantrekkingskracht voor de Hindostaan. Ongetwijfeld ondergaat de groep van daar uit invloeden — men behoeft in dit verband maar te denken aan het Neger-Engels, dat naast het Hindi door vele Hindostanen kan worden gesproken — maar een beklemtoning van deze Creoolse cultuur stuit op weerstand. Het Creools cultureel nationalisme heeft het separatisme bevorderd: als een reactie op de herwaardering van Creoolse cultuurelementen, kreeg in Hindostaanse kring de eigen culturele erfenis weer betekenis.

Wanneer tenslotte van Creoolse zijde met nadruk wordt geëist, dat de verschillende ethnische groepen zich dienen te assimileren aan het Surinaams cultuurpatroon, dan reageert de Hindostaanse groep met de formule 'Eenheid in verscheidenheid', een formule, die in feite een afwijzing inhoudt. De homogeniseringsdrang van bepaalde Creoolse groepen leidde in dit opzicht tot een tegenovergesteld resultaat.

Daar komt bij, dat bij dit assimilatie-appel behalve aan culturele homogenisering vooral ook gedacht wordt aan vermenging van de ethnische groepen. Een zelfstandig Suriname zou niet alleen cultureel, maar ook raciaal homogeen dienen te zijn. De Hindostaanse groep treft het verwijt, dat zij zich tegen deze assimilatie verzet.

Het valt niet te ontkennen, dat in de Hindostaanse groep ten aanzien van een gemengd ethnisch huwelijk in het algemeen sterke bezwaren bestaan. Het zou ons te ver voeren op alle factoren, die hierbij van invloed zijn, nader in te gaan. Voor de verhouding tot de Creoolse groep is het echter van belang één van die factoren nader te beschouwen. Wij doelen hier op het somatisch normbeeld van de Hindostaanse groep. Onder deze term, geïntroduceerd door Hoetink in zijn eerder geciteerd werk, moet worden verstaan „het geheel van die somatische kenmerken, die door de leden van die groep als norm en ideaal worden aanvaard.” (9) Het somatisch normbeeld is dus in feite een maatstaf voor het esthetisch oordeel omtrent de somatische trekken van de groepsleden. In het somatische normbeeld van de Hindostaan bestaat er, naast andere kenmerken, vooral een positieve waardering voor de blanke huidskleur. Deze waardering is niet ontstaan als gevolg van het

akkulturatieproces in Suriname, waar immers bij de Creolen een dergelijke appreciatie bestaat, maar is afkomstig uit India. De Klerk wijst hierop, wanneer hij schrijft: „De Hindostanen hebben, hoewel veler eigen huidskleur maar weinig lichter is, van huisuit een instinctmatige afkeer van het Zwarte Ras meegekregen, een afkeer, die reeds dateert van de Vedische tijd, toen de „zwarte huid” (*kr̥ṣṇā tvac*) als een kleinerende benaming gebruikt werd om er de donker getinte, vijandige bevolking (de *Dasyu's*) mee aan te duiden, die de lichte „Ariërs” bij hun invallen in het Indus- en Gangesgebied aantroffen.” (10)

Binnen de Hindostaanse gemeenschap is deze esthetische voorkeur duidelijk waarneembaar. Het is een bekend verschijnsel, dat het donkergekleurde meisje lager wordt gewaardeerd dan de Hindostaanse met een lichte huidskleur.

Belangrijker is echter, dat deze norm, naar het ons voorkomt, tevens van invloed is op de betrekkingen met de andere ethnische groepen in Suriname en voor een deel de geringe omvang van de intieme relaties tussen de Hindostanen en Creolen verklaart. Dat wil overigens niet zeggen, dat er zich niet dergelijke verhoudingen bij de jongeren voordoen. Zij worden echter door de oudere generaties nog steeds sterk afgekeurd.

Van invloed op de kontroverse is ook de voormalige geïsoleerde positie van de groep in de sociale structuur van Suriname. Wij schreven immers, dat door de afwijkende cultuur van de nieuwe kolonisten en de houding van de Creoolse bevolking, de Hindostanen lange tijd een perifere plaats in de samenleving hebben ingenomen. Nog steeds, ook al hebben de snelle sociale veranderingen en de politieke ontwikkelingen hen tot volwaardige participanten in de Surinaamse maatschappij gemaakt, bestaan er reminiscenties aan deze inferieure positie in het verleden. Mede omdat de drang naar homogenisering van nu zo sterk verschilt van de houding van de Creoolse groep vroeger, wordt dit ideaal door vele Hindostanen niet zonder wantrouwen gezien.

Tenslotte spelen vooral ook economische verhoudingen een rol. De kleinlandbouw in Suriname is dank zij de inspanning van de immigranten tot ontwikkeling gebracht, terwijl ook in andere economische sectoren de Hindostaanse bijdrage belangrijk is. Deze resultaten hebben in niet geringe mate het zelfbewustzijn van de groep versterkt.

Wij toonden voorts aan, dat vooral de Hindostaanse concurrentie als gevaarlijk wordt beschouwd, nu de groep eveneens meedingt naar

de posities, die vroeger bijna uitsluitend door Creolen werden bezet. Wij denken hier met name aan de vrije beroepen en de funkties op de overheidskantoren.

Resumerend kan men derhalve stellen, dat er verschillende factoren van invloed zijn op de huidige tegenstellingen tussen de groepen: politieke en kulturele, demografische en raciale, economische en historische.

Anderzijds moeten ook de bestaande tegenstellingen weer niet worden overdreven. Naast separatistische invloeden zijn er ook homogeniserende krachten in het spel. Daar komt bij, dat de huidige generatie van Hindostanen zich toch in de eerste plaats Surinamer weet. Men is zich er daarbij van bewust, dat de tegenstellingen nimmer tot een daadwerkelijk konflikt mogen leiden, omdat Suriname dan onbewoonbaar zou worden. Extremistische groepen in beide kampen worden door het belangrijkste deel van de bevolking met reserve gezien, terwijl bij de politieke leiders het besef leeft, dat samenwerking tussen de groepen de enige mogelijkheid is.

Wij willen tenslotte aan enkele uitkomsten van een sociologisch onderzoek, dat op de bestaande sociale spanningen betrekking had, in dit artikel aandacht besteden.

In het kader van een uitgebreid sociaal onderzoek van de Hindostaanse bevolkingsgroep⁵ hebben wij ons afgevraagd welke beeldvorming bij de Hindostaanse groep bestaat ten opzichte van de andere ethnische groepen in Suriname. De aard van die beeldvorming immers geeft ons niet alleen een inzicht in de sociaal-psychologische achtergronden van de tegenstellingen, maar biedt ook aanknopingspunten voor een sociaal beleid, dat zich tot doel stelt de bestaande verhoudingen tussen de groepen te verbeteren.

Het beeld zou overigens eenzijdig zijn, indien alleen de Hindostaanse groep in beschouwing zou worden genomen. Het is daarom een gelukkige omstandigheid, dat van Renselaar met een soortgelijke vraagstelling de Creoolse stadsbevolking heeft benaderd. Een gedeelte van de resultaten van zijn onderzoek zullen eveneens in dit tijdschrift aan de orde worden gesteld.

⁵ Dit onderzoek werd door ons uitgevoerd in de periode 1959-1961 met steun van — Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Suriname, Nederlandse Antillen — WOSUNA.

Het probleem van de inter-ethnische betrekkingen vormde voor ons een onderdeel van een algemeen onderzoek naar de sociale structuur van de Hindostaanse bevolkingsgroep. De vragen, die betrekking hadden op de houding ten opzichte van de andere rasgroepen, waren opgenomen in een grote enquête, die vooral gericht was op het probleem van de levensomstandigheden van de groep. Daardoor werd voorkomen, dat op het probleem van de ethnische relaties de nadruk kwam te liggen, hetgeen op de bereidheid een mening te uiten en de betrouwbaarheid van de antwoorden van invloed zou kunnen zijn geweest. Uiteraard werden deze interviews door Hindostaanse medewerkers afgenomen. Het onderzoek had plaats in de distrikten Nickerie en Saramacca en de stad Paramaribo.

In dit artikel willen wij ons beperken tot de uitkomsten van de stad en daarbij vooral aandacht besteden aan de houding ten opzichte van de Creolen.

In Paramaribo werden in totaal 271 hoofden van huishoudgroepen ondervraagd, verspreid over alle stadswijken en met inachtneming van een representatieve differentiatie over de leeftijds- en beroepsgroepen.

Bij de verwerking van de antwoorden op de vraag „Hoe is Uw oordeel over de andere ethnische groepen?” werden twee methoden toegepast. In de eerste plaats stelden wij vast of de reactie negatief, positief, of indifferent van aard was, terwijl vervolgens van de negatieve antwoorden de inhoud van het oordeel nader werd geklassificeerd. Beperken wij ons vooreerst tot de eerste bewerking, dan doen zich de navolgende frekwenties voor.

*Oordeel over de andere ethnische groepen in
Suriname bij de Hindostaanse bevolkingsgroep
in Paramaribo.*

Oordeel over :	+	±	—	Wil zich niet uit- spreken	Geen reactie	Totaal
	%	%	%	%	%	%
Creolen	9,5	9,5	63	2	16	100
Javanen	76	1	3	2	18	100
Chinezen	46	12	16	2	24	100
Hollanders	60	4	2	9	25	100

Het is duidelijk, dat in vergelijking met de andere groepen de negatieve attitude ten opzichte van de Creolen het sterkst is. 63 Procent geeft een reactie, die als afwijzend moet worden gekwalificeerd. Zeer positief daarentegen is de houding ten opzichte van de Javanen, die trouwens in het algemeen in Suriname zeer gunstig worden beoordeeld. Het feit, dat de Javanen tot nu toe voor geen enkele andere groep in Suriname economisch of anderszins een bedreiging vormen, speelt hierbij een belangrijke rol.

Met betrekking tot de Chinezen is het opvallend, dat het percentage voor de indifferente uitspraken niet onbelangrijk is, terwijl voor de kolom „geen reactie” niet minder dan 24 procent wordt genoteerd. De oordeelsvorming over deze groep is klaarblijkelijk voor een deel niet scherp omlijnd, een verschijnsel, dat eveneens voor de Hollanders geldt, al staat hier een hoog percentage voor de positieve reacties tegenover.

De belangrijkste konklusie, die wij op grond van deze uitkomsten mogen trekken is, dat de verhouding tot de Creoolse groep van een zeer negatief karakter is. Het heeft daarom zin het oordeel over de Creool nader te beschouwen.

Wanneer de negatieve reacties worden geklassificeerd, ontstaat de navolgende verdeling:

— Negatieve oordelen met betrekking tot het ras	2 %
— Negatieve oordelen met betrekking tot de levensstijl van de Creoolse groep	3 %
— Negatieve oordelen met betrekking tot het karakter van de Creool	13 %
— Negatieve oordelen met betrekking tot het economisch gedrag van de Creool	34 %
— Negatieve oordelen met betrekking tot het discriminerend gedrag van de Creoolse groep	38 %
— Niet te klassificeren uitspraken	9 %
— Negatief oordeel zonder nadere uitspraak	1 %
 Totaal	 100 %

De belangrijkste frekwenties worden genoteerd voor respectievelijk „het discriminerend gedrag van de Creool”, „het economische gedrag” en „het karakter van de Creool”. Wij willen deze categorieën nu nader beschouwen.

Het grootste deel van de reacties houdt een veroordeling in van de houding van de Creolen ten opzichte van de andere ethnische groepen

in Suriname. Daarbij wordt naar voren gebracht, dat de Creoolse groep (ten onrechte) een bevoorrechte positie in het land inneemt, en zich op grond daarvan een autoritaire houding permitteert. De eigen groep wordt daarbij op allerei wijzen bevoordeeld. Stereotyp is in dit verband de reactie: „De Creolen regeren dit land, zij spelen de baas en bevoordelen eigen groep”. Soms wordt hierbij gewezen op het feit, dat de Creolen weinig respect hebben voor de andere ethnische groepen en met name aversie zouden vertonen ten opzichte van de Hindostanen. „Zij onderdrukken ons en wij zijn voor hen ‘koelies’,” is één van de antwoorden in dit kader.

Deze uitkomst illustreert onze uiteenzetting met betrekking tot de factoren, die van invloed zijn op het antagonisme tussen de beide groepen. Wij merkten immers op, dat de Hindostaanse groep geen genoegen neemt met een voornamelijk Creoolse bezetting van de machtsposities in het land en dat voorts nog steeds bepaalde reminiscenties aan de inferieure sociale positie van de groep in het verleden van invloed zijn op de huidige tegenstellingen.

Wat betreft het economisch gedrag wordt vooral naar voren gebracht, dat de Creool in vergelijking met de Hindostanen een geringe bijdrage levert aan de economie van het land. Opmerkingen als „de Creool is lui en hij parasiteert op de arbeid van anderen”, spelen hierbij een belangrijke rol. Opvallend is het verder, dat nogal eens geklaagd wordt over de geringe bereidheid van Creoolse zijde regelmatig de huishuur te voldoen. Hierbij moet worden opgemerkt, dat veel Hindostanen in de stad huizen in eigendom hebben, die zij verhuren, een omstandigheid, die op bovenstaande reactie van invloed is.

Tenslotte wordt bij het oordeel over het karakter van de Creool erop gewezen, dat hij agressief zou zijn. Opmerkingen als „de Creool is een ‘trouble-maker’” en „Creolen vechten graag”, zijn voor deze categorie antwoorden typerend. Deze uitkomst vooral, is van belang voor een inzicht in de psychologische achtergronden van de kontroverse. Bestaat er bij de Creolen ongerustheid over een toekomstige numerieke meerderheid van de Hindostaanse groep in Suriname, van Hindostaanse zijde is men in het algemeen beducht voor een agressief optreden van de Creool. Bij de bestaande tegenstellingen leeft de vrees — al wordt deze zelden onbevungen tot uiting gebracht — dat de Creolen bij een toespitsing van de spanningen krachtdadig zullen optreden.

De uitkomsten bevestigen overigens niet onze opvatting, dat de discrepantie tussen het somatisch normbeeld van de Hindostaan en de somatische kenmerken van de Creool mede een bepalende faktor is

voor de houding van de groep. Op grond van de vraagstelling kon dit ook niet worden verwacht. Eerst bij een toespitsing van de vraag op het probleem van de gemengd-ethnische huwelijken zouden dergelijke aspecten aan het licht kunnen komen en dan pas na diepgaande interviews.

Wij zijn ons ervan bewust, dat deze resultaten verder dienen te worden uitgewerkt. Zo bleef o.m. een vergelijking van de distrikten met de situatie in de stad in dit artikel buiten beschouwing. Wij willen echter een dergelijke uitvoerige analyse in een ander verband ter sprake brengen. Niettemin menen wij, dat de hoofdzaken aan de orde zijn gesteld.

Blijft de vraag welke konsekventies de bestaande situatie voor de nabije toekomst zou kunnen hebben. In dit verband willen wij wijzen op een opmerking van Raymond Smith in zijn boek "British Guiana" (11) "It would be ideal if the rapidity of economic development opened up so many opportunities that the jealousies and fears based on race assumed an insignificant role. If this pace of economic development is not initiated and maintained, then the danger of racial conflict is increased."

Aansluitend op deze prognose zouden wij willen opmerken, dat het homogeniseringsproces in de Surinaamse samenleving voor een belangrijk deel afhankelijk is van de economische en sociale ontwikkeling van het land. Het is dit homogeniseringsproces, dat een belangrijk tegenwicht vormt voor mogelijke conflicten in de toekomst. Daartoe kan door een planmatige sociale politiek ook de overheid een belangrijke bijdrage leveren, terwijl voorts de houding van de kulturele en politieke élite in beide groepen van doorslaggevende betekenis is.

Maar bij dit alles dient men vooral te beseffen, dat een geforceerde ontwikkeling gevaarlijke konsekventies kan hebben.

J. D. SPECKMANN

AANGEHAALDE LITERATUUR

1. Newman, Peter — "Racial tension in British Guiana" IN: "Race". Vol. III, no. 2, mei 1962.
2. Lier, R. A. J. v. — "Ontwikkeling en karakter van de Westindische maatschappij". Den Haag 1950.
3. Furnivall, J. S. — "Colonial policy and practice" London 1945.
4. Hoetink, H. — "De gespleten samenleving in het Caribische gebied: Bijdrage tot de sociologie der rasrelaties in gesegmenteerde maatschappijen." Assen 1962.

5. Braithwaite, Lloyd — "Social stratification and cultural pluralism". IN: "Annals of the New York Academy of Sciences" Vol. 83. Art. 5. Jan. 1960 p. 819.
6. Lier, R. A. J. van — "Samenleving in een grensgebied". Den Haag 1949 p. 278.
7. Braithwaite, Lloyd — op. cit. p. 820.
8. Smith, Raymond T. — "British Guiana" Oxford University Press 1962. p. 138.
9. Hoetink, H. — op. cit. p. 202.
10. de Klerk C. J. M. — "De immigratie der Hindostanen in Suriname". Amsterdam 1957 p. 221.
11. Smith, Raymond T. — op. cit. p. 143.